

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol: 2016-17 – Dinas a Sir Abertawe

Cyhoeddwyd: Medi 2017
Cyfeirnod y ddogfen: 155A2017-18

Lluniwyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Samantha Clements a Steve Barry o dan gyfarwyddyd Jane Holownia.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd i'r diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau'r parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Y mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu i ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus, a thrwy wneud hynny, meithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17	4
Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	5
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17	6

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn	10
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	11
Atodiad 3 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17	14

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17

- 1 Wrth bennu ehangder y gwaith a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn, ystyriwyd y cyfoeth o wybodaeth a gasglwyd yn sgil archwiliadau ac arolygiadau yn ogystal â ffynonellau eraill o wybodaeth a oedd ar gael, gan gynnwys mecanweithiau Dinas a Sir Abertawe (y Cyngor) ei hun i adolygu a gwerthuso. Yn ystod 2016-17, cynhaliom waith asesu gwelliant ym mhob cyngor o dan dair thema: llywodraethu, y defnydd o adnoddau, a chynllunio ac adrodd ar welliannau. Mewn rhai cynghorau, ategwyd y gwaith hwn drwy gynnal archwiliadau lleol yn seiliedig ar risg, a nodwyd yng Nghynllun Archwilio 2016-17.
- 2 Nodir y gwaith a gyflawnwyd ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, yn [Nangosyn 1](#).

Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus

- 3 Ar sail y gwaith a gyflawnwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, a hynny yn unig, mae'r Archwilydd Cyffredinol o'r farn fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol yn ystod 2017-18.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau o'i flaen, byddai'n anarferol pe na baem yn cael hyd i agweddau y gellid eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
 - wneud cynigion ar gyfer gwella – os caiff cynigion eu gwneud i'r Cyngor, byddwn yn disgwyl iddo weithredu arnynt ac yn mynd ar drywydd yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella - os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymhell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, cafwyd nifer o gynigion ar gyfer gwella, ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd yn eu herbyn ac yn erbyn argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol (**Atodiad 3**) yn rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17

Dangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu a adroddwyd yn ystod 2016-17

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Llywodraethu			
Mehefin 2017	<p>Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau</p> <p>Adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Cyngor wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau.</p>	<p>Mae gan y Cyngor fframwaith llywodraethu clir er mwyn penderfynu ynghylch newidiadau sylweddol i wasanaethau, ond mae angen iddo gadarnhau'r dull o werthuso effaith newidiadau ar ddefnyddwyr gwasanaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae gan y Cyngor weledigaeth a fframwaith clir i gefnogi penderfyniadau i newid gwasanaethau'n sylweddol; • mae'r rolau a'r cyfrifoldebau glir yng nghyswllt penderfyniadau i newid gwasanaethau, ac fe'u deallir gan aelodau a swyddogion; • mae arfarniad y Cyngor o opsiynau gwasanaethau wedi'u cefnogi'n dda gan asesiadau effaith a meini prawf dethol clir; • mae adolygiadau comisiynu yn disgrifio'r canlyniadau a fwriedir, ond nid ydynt yn gyson yn esbonio'r dull o werthuso effaith y newid yn y dyfodol; ac • mae'r Cyngor wedi gwerthuso a mireinio'r broses i adolygu trefniadau comisiynu. 	<p>C1 Gwella mynediad y cyhoedd at wybodaeth am weithgarwch a chanlyniadau Adolygu Comisiynu'r Cyngor drwy greu cysylltiadau rhwng yr holl wybodaeth ar y wefan am y rhaglen gyffredinol, a chynnwys cyfeiriadau i ddangos bod y rhaglen ar gael.</p> <p>C2 Er bod y Cyngor yn nodi arbedion ariannol yn gyson, dylai sicrhau bod yr effaith a fwriedir ar ddefnyddwyr gwasanaeth yn cael ei nodi'n gyson yn rhan o'r broses o gwblhau adolygiad, ynghyd â'r dull o werthuso'r effaith honno yn y dyfodol.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Defnydd o adnoddau			
Tachwedd 2016	Llythyr archwilio blynyddol 2015-16 Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n codi o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.	<ul style="list-style-type: none"> Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau'n gysylltiedig ag adroddiadau ariannol a'r defnydd o adnoddau; mae'r Archwilydd Cyffredinol yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol; ac wedi cyflwyno tystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r Datganiadau Ariannol wedi'i gwblhau ar 29 Medi 2016. 	Dim.
Mawrth 2017	Cynllunio arbedion Adolygiad o drefniadau'r Cyngor ar gyfer arbedion ariannol, gan gynnwys i ba raddau y mae'n llwyddo i sicrhau'r arbedion angenrheidiol ac a oes ganddo ddulliau cadarn o gynllunio, rheoli a sicrhau arbedion i'r gyllideb, ar gyflymder sy'n cefnogi cydnerthedd ariannol.	<p>Er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol cadarn, mae'n cydnabod bod yr oedi wrth gyflawni cynlluniau arbed yn unol â graddfeydd amser yn peryglu ei gydnerthedd ariannol:</p> <ul style="list-style-type: none"> mae'r Cyngor wedi adrodd ei fod wedi cyflawni 84% o'r arbedion a gynlluniwyd ganddo ar gyfer 2015-16 yn ystod y flwyddyn, a gall ddangos bod arbedion unigol wedi'u cyflawni; er bod gan y Cyngor fframwaith cynllunio ariannol effeithiol ac ymagwedd ragweithiol at gynhyrchu incwm, ond nid yw cynlluniau arbed y dyfodol wedi'u datblygu'n ddigonol; a chan nad yw rhai o'r cynlluniau arbed yn cynnwys digon o fanylion, perchnogaeth na graddfeydd amser realistig ar gyfer cyflawni, mae'r Cyngor yn rhagweld mai ond 65% o'i gynlluniau arbed fydd yn cael eu cyflawni. 	<p>C1 Atgyfnerthu trefniadau cynllunio ariannol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> sicrhau bod cynlluniau arbed wedi'u datblygu'n ddigonol, a bod asesiad risg wedi'i gynnal arnynt, cyn eu cynnwys yn y gyllideb; dyrannu cyfrifoldeb dros gyflawni'r holl arbedion a gynllunnir i wasanaethau penodol rheolwyr.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Archwiliad perfformiad lleol yn seiliedig ar risg			
Cynlluniau ac adroddiadau gwella			
Mai 2016	Archwiliad cynllun gwella blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o'r cynlluniau a gyhoeddwyd gan y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio ar gyfer gwella.	Dim.
Tachwedd 2016	Asesiad archwilio perfformiad blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru Adolygiad o asesiad cyhoeddedig y Cyngor o'i berfformiad.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliannau.	Dim.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Adolygiadau gan gyrff arolygu a rheoleiddio			
Gorffennaf 2016	<u>AGGCC: Adolygiad cenedlaethol o ofal cartref yng Nghymru - Dinas a Sir Abertawe</u>	<p>Meysydd i'w Hystyried</p> <ul style="list-style-type: none"> dylai'r Cyngor ystyried cynnal gwerthusiad trwyadl o'r gwasanaeth mewnol er mwyn sicrhau bod darpariaeth gwasanaeth yn gost-ffeithiol. Cynnwys asesiad effaith i fesur effaith y gwasanaeth hwn ar ddarpariaeth gofal yn y cartref, ac ar y trefniadau i recriwtio a chadw staff gofal yn y sector, a thwf a datblygiad parhaol yn y sector annibynnol. wrth gynnig pecynnau gofal i ddarparwyr, mae'n rhaid i'r cyngor sicrhau ei fod yn darparu gwybodaeth ddigon manwl fel bo modd darparu gofal cyfannol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. mae angen i'r cyngor roi ystyriaeth bellach i effaith gorfodi model comisiynu daearyddol mewn perthynas â dewis y defnyddiwr, a gallu'r darparydd i ddatblygu busnes cynaliadwy. mae'n rhaid i brosesau diogelu oedolion ystyried sefyllfa'r darparydd o fewn y fframwaith. Dylai darparwyr gymryd rhan yn y broses o adnabod ac ymchwilio i arferion gwael a honiadau o gam-drin defnyddwyr gwasanaeth sy'n agored i niwed, lle bo hynny'n briodol. efallai y bydd y cyngor am ystyried datblygu strategaeth ar gyfer y gweithlu ar y cyd â'r sector darparwyr annibynnol, gan gynnwys trefniadau i recriwtio a chadw staff, ac i hyfforddi a datblygu'r gweithlu. mae angen cynnal deialog â'r holl sector annibynnol er mwyn dod i gytundeb ynghylch y diffiniad o alwadau wedi'u methu a galwadau hwyr. Gallai ymagwedd ranbarthol sicrhau dealltwriaeth gyson wrth weithio ar draws ffiniau. dylai'r Cyngor ystyried effaith ac effeithiolrwydd galwadau 20 munud wrth ddarparu gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. 	Gweler y casgliadau.

Atodiad 1

Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur), mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych tua'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir fel cynghorau, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni [eu] swyddogaethau'.

Yn yr asesiad o welliant blynyddol, ystyrir pa mor debygol yw hi y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Staff Swyddfa Archwilio Cymru sy'n llunio'r adroddiad gwella blynyddol, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 o'r Mesur, drwy roi crynodeb o'i waith asesu ac archwilio mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19, sef cyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio ar gyfer gwella o dan adran 15.

O dan rai amgylchiadau gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y bydd yn cyflwyno adroddiad arnynt i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig Swyddfa Archwilio Cymru yw cydgysylltu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Y Cyngorydd Rob Stewart
Yr Arweinydd
Dinas a Sir Abertawe
Neuadd y Dref
Abertawe
SA1 4PE

Cyfeirnod: 631A2016

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2016

Annwyl Gyngorydd Stewart,

Llythyr Archwilio Blynyddol – Dinas a Sir Abertawe a'r Gronfa Bensiwn 2015-16

Mae'r llythyr hwn yn rhoi crynodeb o'r prif negeseuon a oedd yn deillio o'm cyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, a'm cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau'n gysylltiedig ag adroddiadau ariannol a'r defnydd o adnoddau

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheoli mewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- paratoi datganiadau ariannol yn unol â'r gofynion perthnasol; a
- sefydlu a chynnal adolygiad parhaus o drefniadau priodol i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud hi'n ofynnol i mi:

- roi barn archwilio ar y Datganiadau Ariannol;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau; a
- chyhoeddi tystysgrif yn cadarnhau fy mod wedi cwblhau'r gwaith o archwilio'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 29 Medi 2016 cyhoeddais farn archwilio ddiamed ar y Datganiadau Ariannol yn cadarnhau eu bod yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol a thrafodion y Cyngor a'r Gronfa Bensiwn. Mae fy adroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiadau Ariannol. Adroddwyd y prif faterion a oedd yn codi o'r archwiliad o'r Datganiadau Ariannol wrth yr Aelodau yng Nghyfarfod y Cyngor ar 22 Medi 2016, yn fy Adroddiad Archwilio Datganiadau Ariannol.

At ei gilydd, roedd y Datganiadau Ariannol a'r papurau gwaith cysylltiedig a ddarparwyd ar gyfer yr archwiliad o safon dda. Roedd eich swyddogion yn barod i helpu, ac fe gawsom yr holl wybodaeth a geisiwyd ganddynt. Adroddais wrthyh y materion pwysicaf a oedd yn deillio o'n harchwiliad, ac fe geir crynodeb ohonynt isod:

- **Datganiadau Ariannol Dinas a Sir Abertawe** – mae angen gwneud gwaith pellach i wella trefniadau'r Cyngor i roi cyfrif am asedau sefydlog, gan gynnwys yr ymdriniaeth gyfrifyddu â gwariant cyfalaf nad yw'n ychwanegu at werth asedau, asedau buddsoddi a thir tai cyngor. Mae angen i'r cyngor hefyd adolygu rheolaethau a chyfyngiadau awdurdodi ei ddyddlyfr a sicrhau bod y rhestrau o lofnodwyr awdurdodedig wedi'u diweddarau.
- **Datganiadau Ariannol Cronfa Bensiwn Dinas a Sir Abertawe** – cyflwynwyd nifer o ddiwygiadau i'r Datganiadau Ariannol drafft a achosodd gynnydd o £1,513,000 yng ngwerth y buddsoddiadau. Mae angen gwella hefyd y rheolaethau dros ddyddlyfrau a fewnbynnir yn uniongyrchol, cofnodi rhifau pensiynwyr, cysoni ar ddiwedd y flwyddyn rhwng y gyflogres a'r systemau pensiwn a chydymffurfio â'r Datganiad Egwyddorion Buddsoddi.

Ers cwblhau'r archwiliad rydym wedi cynnal cyd-ymarfer Dysgu ar ôl Prosiect gyda'ch swyddogion Cyllid. Rydym wedi nodi meysydd lle gall y naill ochr a'r llall ddysgu yn sgil eleni, a gwella pethau ar gyfer y dyfodol. Rydym wedi sefydlu cyfarfodydd rheolaidd i symud ymlaen â'r materion hyn a dechrau paratoi am yr heriau a ddaw yn sgil gofynion yn y dyfodol i baratoi ac archwilio'r cyfrifon ynghynt.

Yr wyf yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau ei fod yn defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol

Seiliwyd fy ystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ar y gwaith archwilio cyfrifon a gyflawnwyd. Dibynnwyd hefyd ar waith a gwblhawyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn amlygu meysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau hyn wedi'i ddangos hyd yma, neu lle gellid cyflwyno gwelliannau, wrth gyhoeddi ei Adroddiad Gwella Blynyddol. Yn fuan, byddwn hefyd yn cyhoeddi adroddiad ar gydnerthedd ariannol y cyngor, lle ystyrir a yw trefniadau cynllunio arbedion ariannol y cyngor yn cefnogi cydnerthedd ariannol.

Cyflwynais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r datganiadau ariannol wedi'i gwblhau ar 29 Medi 2016

Ni nodwyd unrhyw faterion o bwys hyd yma yn fy ngwaith ardystio hawliadau a ffurflenni grant a fyddai'n effeithio ar ddatganiadau ariannol 2016-17, nac ar systemau ariannol allweddol.

Bydd adroddiad manylach ar fy ngwaith ardystio grantiau yn dilyn yn fuan yn 2017, cyn gynted ag y bydd rhaglen waith ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Ar hyn o bryd, disgwylir i'r ffi archwilio ariannol ar gyfer 2015-16 fod yn unol â'r swm a nodwyd yn y Cynllun Archwilio Blynyddol.

Yn gywir,

John Herniman

Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

copi i Phil Roberts, Prif Weithredwr

Mike Hawes, Pennaeth Cyllid a Chyflawni

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Dangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Awst 2016	Cydnherthedd Ariannol Awdurdodau Lleol yng Nghymru 2015-16	<p>Yn ein hadroddiad ar gyfer 2014-15 (Cydnherthedd Ariannol Cynghorau yng Nghymru, Ebrill 2015), gwnaed sawl argymhelliad i awdurdodau lleol. Mae llawer o'r argymhellion hyn yn parhau i fod yn berthnasol ac mae angen i awdurdodau wneud gwaith pellach i ymdrin â hwy yn ystod 2016-17. Yn ogystal â hyn, gwnaed yr argymhellion canlynol yn seiliedig ar ein hadolygiad mwy diweddar:</p> <p>A1 Dylai awdurdodau lleol atgyfnerthu eu trefniadau cynllunio ariannol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none">• datblygu cysylltiadau mwy eglur rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) a'u cynlluniau gwasanaeth a'u blaenoriaethau corfforaethol;• alinio strategaethau eraill allweddol fel cynlluniau rheoli'r gweithlu a rheoli asedau â'r CATC;• datblygu cynlluniau arbed cynhwysfawr aml-flwydd ac ynddynt gostau llawn, sydd yn trafod ac yn sail ar gyfer cyfnod y CATC, nid ar gyfer y gyllideb flynyddol sydd ar ddod yn uni;• rhannu cynigion arbed yn gategorïau fel bo modd monitro'r newid oddi wrth arbedion traddodiadol tuag at arbedion trawsnewidiol dros gyfnod y CATC; a• sicrhau bod yr amserlenni ar gyfer sicrhau arbedion penodol yn realistig, a bod atebolrwydd dros eu cyflawni wedi'i ddyrannu'n briodol. <p>A2 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu polisiau corfforaethol ar gyfer cynhyrchu incwm a chodi tâl.</p> <p>A3 Dylai cynghorau sicrhau bod ganddynt strategaeth gynhwysfawr ar gyfer cronfeydd wrth gefn, sy'n amlinellu diben penodol cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy cronedig, ac effaith y rhain a'r defnydd ohonynt yn y CATC.</p> <p>A4 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu dangosyddion perfformiad allweddol i fonitro'r CATC.</p> <p>A5 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod cynlluniau arbed yn cynnwys digon o fanylion er mwyn sicrhau bod aelodau'n deall yn glir yr hyn y bwriedir ei gyflawni drwy'r cynlluniau, a bod modd craffu'n briodol ar y cynlluniau hynny drwy gydol y flwyddyn.</p> <p>A6 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod digon o gapasiti a gallu corfforaethol i gefnogi cyflawniad y cynlluniau arbed yn y CATC ar y cyflymder angenrheidiol.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2016	Diogelwch Cymunedol yng Nghymru	<p>Roedd angen i amrywiaeth o randdeiliaid - sef Llywodraeth Cymru, Tîm y Swyddfa Gartref yng Nghymru, comisiynwyr yr heddlu a throseddu, aelodau bwrdd gwasanaethau cyhoeddus ac awdurdodau lleol - gymryd camau unigol ac ar y cyd er mwyn ymateb i'r saith argymhelliad yn yr adroddiad hwn:</p> <p>A1 Gwella gwaith cynllunio strategol er mwyn cydgysylltu gweithgarwch ar gyfer diogelwch cymunedol yn well drwy gyflwyno strategaeth genedlaethol i ddisodli'r fframwaith cynllunio presennol, a chefnogi hynny â chynlluniau lleol a rhanbarthol sy'n canolbwyntio ar gyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol cytunedig o ran diogelwch cymunedol.</p> <p>A2 Gwella gwaith partneriaeth strategol drwy greu byrddau diogelwch cymunedol effeithiol yn ffurfiol i ddisodli strwythurau diogelwch cymunedol presennol. Dylai'r byrddau newydd hyn ffurfioli a chyfuno gwaith Llywodraeth Cymru, heddluoedd, awdurdodau lleol, byrddau iechyd, awdurdodau tân ac achub, WACSO a rhanddeiliaid allweddol eraill.</p> <p>A3 Gwella gwaith cynllunio drwy greu cynlluniau gweithredu cynhwysfawr sy'n trafod gwaith yr holl bartneriaid, ac yn nodi'n glir sut y gellir cyfrannu at gyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer diogelwch cymunedol, yn lleol ac yn rhanbarthol.</p> <p>A4 Adolygu'r trefniadau presennol ar gyfer ariannu grantiau a symud tuag at gyllidebau cyfun ac iddynt ymrwymiadau ariannu tymor hwy er mwyn helpu cyrff cyflawni i wella gwaith cynllunio prosiectau a'r gweithlu gan ganolbwyntio ar gyflawni blaenoriaethau'r strategaeth diogelwch cymunedol genedlaethol.</p> <p>A5 Sicrhau bod perfformiad o ran diogelwch cymunedol yn cael ei reoli'n effeithiol drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pennu mesurau priodol ar bob lefel i alluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i farnu ynghylch cynnydd wrth gyflawni camau gweithredu ar gyfer gwasanaethau diogelwch cymunedol; • sicrhau bod gwybodaeth am berfformiad yn ymdrin â gwaith yr holl asiantaethau perthnasol; a • sefydlu dulliau mesur i farnu ynghylch mewnbwn, allbwn ac effaith, fel bo modd deall effaith penderfyniadau buddsoddi a chefnogi gwaith goruchwylio a chraffu. <p>A6 Diwygio'r systemau ar gyfer rheoli diogelwch cymunedol a chyflwyno trefniadau monitro ac adolygu sy'n canolbwyntio ar roi sicrwydd i'r cyhoedd bod yr arian a gaiff ei wario ar ddiogelwch cymunedol yn creu canlyniadau gwell i bobl yng Nghymru.</p> <p>A7 Gwella'r dull o ymgysylltu a chyfathrebu â dinasyddion drwy fyrddau gwasanaeth cyhoeddus wrth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddatblygu cynlluniau a blaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol; • cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gweithredu; ac • adrodd ar berfformiad a gwerthuso effaith.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2016	Trefniadau awdurdodau lleol i godi tâl am wasanaethau a chynhyrchu incwm	<p>Gwnaed wyth argymhelliad yr adroddiad hwn, yr oedd yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu ynghylch chwech ohonynt. Roedd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru weithredu ynghylch Argymhellion A4 ac A6:</p> <p>A1 Datblygu fframweithiau strategol ar gyfer cyflwyno ac adolygu taliadau, gan greu cysylltiad pendant rhyngddynt â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r Cynllun Corfforaethol.</p> <p>A2 Adolygu'r costau fesul uned a chyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau dewisol er mwyn nodi unrhyw ddiffygion yn glir a, lle bo angen, gosod targedau i wella'r sefyllfa weithredu gyfredol.</p> <p>A3 Defnyddio'r rhestr wirio asesu effaith bob tro wrth ystyried newid taliadau.</p> <p>A5 Canfod cyfleoedd i gaffael cwmnïau o'r sector preifat i gasglu taliadau, er mwyn gwella effeithlonrwydd a darbodusrwydd wrth gasglu incwm.</p> <p>A7 Gwella'r trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad, llywodraethu ac atebolrwydd drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adrodd unrhyw newidiadau i daliadau i'r pwyllgor(au) craffu; • gwella gwaith monitro er mwyn cael dealltwriaeth well o effaith newidiadau i ffioedd a thaliadau ar alwad, a chyflawniad amcanion; • meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill yn fwy trwyadl; a • darparu gwybodaeth fwy cynhwysfawr i aelodau etholedig er mwyn hwyluso penderfyniadau cadarn. <p>A8 Gwella'r trefniadau ar gyfer rhagweld incwm o daliadau drwy gynllunio senarios a dadansoddi sensitifrwydd.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2017	Y Modd y mae Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector	<p>Gwnaed tri argymhelliad yn yr adroddiad hwn, yr oedd yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu ynghylch dau ohonynt. Roedd yn ofynnol i Lywodraeth Cymru weithredu ynghylch A3:</p> <p>A1 Er mwyn cael y gorau o benderfyniadau ariannu, mae angen i awdurdodau lleol a chyrrff y trydydd sector sicrhau bod ganddynt y trefniadau a'r systemau cywir ar waith i gefnogi eu gwaith â'r trydydd sector. Er mwyn cynorthwyo awdurdodau lleol a chyrrff y trydydd sector i ddatblygu eu harferion gwaith, argymhellir y dylai swyddogion awdurdod lleol a'r trydydd sector ddefnyddio'r Rhestr wirio i sicrhau bod awdurdodau lleol yn ymgysylltu â'r trydydd sector ac yn gweithio gydag ef yn effeithiol i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hunanwerthuso ymgysylltu, rheoli, perfformiad ac arferion cyfredol o ran y trydydd sector; • canfod lle mae angen gwella'r trefniadau cydweithio; a • drafftio a rhoi cynllun gweithredu ar waith ar y cyd er mwyn ymdrin â'r bylchau a'r gwendidau a welwyd wrth hunanwerthuso. <p>A2 Mae trefniadau rheoli perfformiad gwael yn gwanio atebolrwydd ac yn cyfyngu'r gallu i graffu'n effeithiol ar weithgarwch a pherfformiad y trydydd sector. Er mwyn atgyfnerthu'r oruchwyliaeth dros y trydydd sector, argymhellir y dylai aelodau etholedig graffu ar y rhestr wirio adolygu a gwblhawyd gan swyddogion, a herio perfformiad swyddogion a'r awdurdod lleol yn rheolaidd wrth ymateb i fylchau a gwendidau.</p>

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru